

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa, 26/06/2017

XI.053.1.2017.AM

Pan

Szanowny Panie Prezesie,

W odpowiedzi na skierowaną do mnie petycję w sprawie działań podjętych w sprawie odmowy wydrukowania materiałów graficznych dla organizacji działającej na rzecz praw osób LGBT (lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych), proszę przyjąć następujące wyjaśnienia.

Na wstępie chciałbym zaznaczyć, że prowadzona w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich sprawa dotyczyła odmowy wydrukowania banneru, którego treścią była nazwa oraz logo organizacji LGBT Business Forum. Odmowa wydrukowania tego rodzaju grafiki stanowi przejaw niezgodnej z prawem dyskryminacji organizacji pozarządowej, legalnie działającej na rzecz praw osób LGBT, w dostępie do usług, przez skojarzenie, ze względu na orientację seksualną. Fundacja LGBT Business Forum została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym i ma prawo posługiwania się swoją nazwą i logiem, w tym publicznego ich prezentowania.

Odmowa świadczenia usługi wyłącznie ze względu na cechę osobistą klienta – jego rzeczywistą czy domniemaną orientację seksualną, ale także na przykład płeć, wiek czy niepełnosprawność – jest rażącym przejawem dyskryminacji, której nie można usprawiedliwiać wolnością sumienia usługodawcy. Zgodnie z art. 32 ust. 2 Konstytucji, nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Zakaz dyskryminacji wyrażony w Konstytucji jest zatem bardzo szeroki – obejmuje zakaz nierównego traktowania ze względu na jakąkolwiek przesłankę i we wszystkich obszarach życia politycznego, społecznego i gospodarczego. Odmowa świadczenia usługi wyłącznie z uwagi na jedną z wymienionych

wyżej cech osobistych klienta stanowi ponadto wykroczenie, stypizowane w art. 138 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, z późn. zm.), zgodnie z którym, kto, zajmując się zawodowo świadczeniem usług, żąda i pobiera za świadczenie zapłatę wyższą od obowiązującej albo umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia świadczenia, do którego jest obowiązany, podlega karze grzywny. Kodeks wykroczeń opiera się na założeniu, że usługodawca nie ma prawa kategoryzowania czy selekcjonowania klientów wyłącznie w oparciu o ich cechy osobiste, która pozostaje bez wpływu na stosunki handlowe. **Dyskryminacji nie można zatem uzasadniać wspomnianą w petycji wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, która także podlega ograniczeniom.** Zgodnie bowiem z art. 31 ust. 3 Konstytucji, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane m.in. wtedy, gdy są konieczne dla ochrony wolności i praw innych osób. Podobnie, nie jest nieograniczona wolność uzewnętrzniania sumienia – jak wyżej wspomniano, art. 31 ust. 3 Konstytucji czy art. 9 ust. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, przewiduje możliwość ograniczenia uzewnętrzniania wolności sumienia, gdy służy to ochronie praw i wolności innych osób. W tym przypadku **zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, który może być niekiedy ograniczeniem uzewnętrzniania wolności sumienia, służy ochronie godności osób homoseksualnych, ich prawa do poszanowania życia prywatnego i wolności od dyskryminacji.**

Przeciwdziałanie dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, jest obowiązkiem państwa – a więc także Rzecznika Praw Obywatelskich – wynikającym z przepisów prawa międzynarodowego, z Konstytucji, a także z ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219). Stosownie do treści art. 18 przywołanej powyżej ustawy, Rzecznik Praw Obywatelskich wykonuje zadania dotyczące realizacji zasady równego traktowania w tym analizuje, monitoruje i wspiera równe traktowanie wszystkich osób. Jako Rzecznik podejmowałem do tej pory interwencje w sprawach dyskryminacji w dostępie do usług, w tym dyskryminacji ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność czy status społeczno-ekonomiczny – przykładowo, były to przypadki odmowy obsługi osoby poruszającej się na wózku w sklepie obuwniczym w Tarnobrzegu, odmowy obsługi matki z dzieckiem w wózku przez sklep z używaną odzieżą w Warszawie, odmowy obsługi kobiety uznanej za bezdomną w kawiarni na Dworcu Centralnym w Warszawie, wyproszenia z restauracji kobiety karmiącej dziecko piersią w restauracji w Sopocie, zmuszenia przez biuro podróży organizujące wyjazdy na narty osoby starszej do samodzielnej podróży samochodem z uwagi na to, że autokarem podróżowały wyłącznie osoby młode, odmowy wstępu na basen ojca z kilkuletnią córką w Trójmieście, odmowy wstępu do klubu na koncert osobie poruszającej się na wózku w Warszawie. Usługodawcy – właściciel sklepu obuwniczego, sklepu z używaną odzieżą oraz pracownicy kawiarni –

zostali w wyniku mojej interwencji ukarani grzywną za popełnienie wykroczenia z art. 138 Kodeksu wykroczeń. Sąd zarówno I, jak i II instancji, uznał za winnego popełnienia wykroczenia z art. 138 Kodeksu wykroczeń także pracownika drukarni w opisywanej w petycji sprawie odmowy wydrukowania materiałów graficznych dla organizacji działającej na rzecz praw osób LGBT.

Wbrew wyrażonym w skierowanej do mnie petycji obawom, przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną nie polega na „promowaniu postaw niemoralnych, antyrodzinnych, godzących w dobre obyczaje, a nawet w samą Konstytucję”. **Przeciwdziałanie dyskryminacji we wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich sprawach polega natomiast na udzielaniu wsparcia osobom, które doświadczyły nierównego traktowania, w tym na korzystaniu z przewidzianych prawem środków ochrony przed dyskryminacją.** Wreszcie założenie, że osoby homoseksualne to osoby zachowujące się „niemoralnie” czy „antyrodzinnie” to szkodliwy stereotyp, którego rozpowszechnianie może prowadzić do zwiększenia skali nierównego traktowania ze względu na orientację seksualną. Stanowczo sprzeciwiam się określaniu osób homoseksualnych jako „deprawantów”. Jest to określenie poniżające i naruszające godność osób homoseksualnych. Mając na względzie poszanowanie godności oraz życia prywatnego i rodzinnego osób homoseksualnych, liczę na przyjęcie mojego stanowiska ze zrozumieniem i jednocześnie zachęcam do używania w debacie publicznej niedyskryminującego języka.

Z wyrazami szacunku,

